

Mely méltó koszorút, mely diadalmi bért
Adjon néked örök míveidért hazád?
— — — a ki úgy élt, mint te s úgy énekelt,
Nem kér lelke hiú gyermeki bábokat:
Önérzése dicső Pantheon annak, és
A jók szíve alatt fenmaradand neve;
A némult ravatal zárait eltöri,
S a villámvezető sashoz emelkedik.
Nem hal meg, ki úgy élt, mint te, Kazinczy,
nem!

Berzsenyi.

dvöz légy szerény kis hajlék, szelid
A v a s-hegyünk lábainál! A változó
idő hosszú sora, mely fölötted elre-
pült, sokszor megcsapkodta viharos szárnyaival
gyöngye födelékedet: azonban a vallásosan
szerető hű szivek áldozatos ragaszkodása
megerősít téged a viharokban, hogy foly-

váást ápnold, őrizd és neveld csöndes kebleden
a nemzetiség, tudomány, vallás és művészet
istení eredetű magvait.

Hány megfáradt szív gondol reád hálá-
val az élet tömkelegéből, melyben te gyujtád
meg először és te táplálgatád a lángot a jó,
ígaz és szép eszméi íránt! Hány ifju kebel
tündér-álmai szállonganak benned és körü-
lötted, melyekre visszapillantani oly jól esik
a nagy világ küzdő vándorának!

Mondhatlan édes bűbájjal hívogatod te
magadhoz a gyermekeket s a serdülő ifjakat.
Táplálod őket a tudományok édes tejével,
biztatod az elfátyolozott jövő varázs-képei-
vel s észrevétlenül edzed erejüket, a közélet
sirig tartó küzdelmeire.

Mint a falaid mellett elsiető patak, mint

a tornáczaidra lövellő déli napsugár, oly friss, oly tiszta fényes örömekkel kínálod te szeretetidet. Rózsalánczokból fonod közöttök a barátság gyöngéd kötelékeit s oly kincsekkel gazdagítod őket, melyek, mivel a szellem birodalmához tartoznak, el nem enyészók és el nem rabolhatók.

Ideje-korán hintegeted főgékony sziveikbe az erkölcsi és vallásos érzet, a nemzetiség és honszeretet dicső magvait, hogy felvirulván, teremjenek hasznos édes gyümölcsöket az emberiségnek s a hazának s legyenek tovább vivői, terjesztői mindazon magasabb eszméknek, melyek rendeltetésünk célja felé vezetnek s a sötét földet a derült éggel összekötik.

Üdvöz légy szerény hajlék, szelid Muzsák mulató tanyája, az ős Avas-hegy lábainál!

Ama nevezetes napon, az évszázados emlékünnepegy napján, e szerény hajlék, a helvét hitvallásu fő gymnasium volt első, mely Kazinczy Ferencz érdemeit emlegetve, áldozott a nemzetiség oltára mellett.

Azon általános érdekeltetés, mely a mondott napon az egész várost éber nyugtalanságban s ugy szólván örömmámborban tartá: teljesen áthatotta e tanintézet kül és bel igazgatóságát, vezéreit és növendékeit is. Ugyanis már jóval előbb, közakarattal elhatározta vala a tanári tanácskozmány, hogy a tanintézet kebelében az évszázados emlékünnepegy, a hely természetéhez illő egyszerű komolysággal s megható ünnepegyességgel tartassék meg. Sem az ünnepegy ily formán leendő megülésének indokolásában, sem folyamában és részleteiben legkisebb szine sem vala ész-

revehető, azon egyébként becsülésre méltó felekezeti önérzetnek, hogy az ünnepelt nagy férfit a protestáns egyház ringatván ápoló karjaiban, kétszeres öröm és kétszeres kötelesség, róla egy protestáns fő tanintézetnek hálásan megemlékeznie. Mindazon buzgó érzés, mely itt a Muzsák körében, Kazinczy nevének emlegetésénél nyilvánult, egyedül és tisztán csak azon eszméknek viszhangja és diadaléneke volt, melyekért ő élt és halt, melyeknek ő képviselője lón s melyek a magyar irodalom és nemzetiség eszméi körül csoportosulnak.

És hát talán azok nevét kellene átadnunk e mulandó lapoknak, kik ez iskolai körben a kegyelotes visszaemlékezés fáklyáját, mint kezdeményezők vagy vezérek lobogtaták: valóban azt kellene mondanunk, hogy vetél-

kedtek a nemes versenyben szintugy az egyházi, mint a világi előljárók s különösen és legközvetlenebbül a minden jó czél mellett örömet buzgó és kész tanárok.

Miután az iskolai ünnepély rende pontos részletességgel jó előre meghatároztaték: délelőtti 10 óra tüzeték ki annak kezdetéül. A gymnasium tantermei közt, az ugynevezett nagy hallgató-termet (auditorium) jelölték ki az ünnepély megtartásának helyeül, egy meglehetősen tágas helyiséget, melyben olykor olykor egyház-községi, sőt egyházkerületi közgyűlések is tartatni szoktak.

Előre tudható volt ugyan, hogy szűkké fog válni a különben derék nagy terem, a részt venni vágyó közönség és tanuló ifjuság előtt, bár hihető vala, hogy az ünnepély másutt tartandott és talán fényesebb részletei

sokakat elvonandanak a Muzsák szerény hódolatától. Azonban mind a mellett egyedül csak az volt lehető és ohajtandó, hogy ez őszinte szerény hódolat a tanintézet falai között nyilváníttassék.

Már 10 óra előtt élénk sürgőlelem látszék az iskola kettős udvarán és környékén. Nemcsak a virgőcz tanuló ifjúság, mely e nemzeti közünnepelés mapján tanáraiktól szünidőt nyert, hanem a városi polgárság részéről is nagy számmal sereglének a kijelölt hely felé. Vegyülünk soraikba s lépünk jó eleve a közönséget már készen váró tanterembe.

Ime, a máskor oly egyszerű falak, melyek a komoly tudományok igéitől viszhangzának, mily élénk színezetet, mily lélekemelő diszt nyertek ez alkalommal! Itt a magyar irodalom és politikai közélet tiszteletben álló

bajnokainak arczképei néznek le reánk intve és buzditva. A főhelyet középen az ünnepelt nagy ember könyomatu s arany keretü arczképe foglalja el. Körülte hasonló kiállításban Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Tompa; más oldalról gróf Széchenyi István, Deák Ferencz, Palóczy László s többen. Az ablakok párkányzatán, a tanuló ifjuság régi és uj készítményü zászlói, — s azok között egynehány nemzeti színü, — párosával keresztbe illesztve emelik a terem diszét, melyhez még az ittott alkalmas helyen fölállított physikai csinos készülétek és pompás kötésü könyvek, valamint a zöld szőnyeggel bevont magas szónoki szék, a változatosságot, de egyszersmind az egésznek összhangját is fokozva járulnak.

Legelőször a tanári kar jelent meg a

diszes teremben, vezetvén a felügyelete alatt álló növendékek szép számu seregét. Majd jöttek a szülék, pártfogók, buzgó egyháztagok s minden rendű és rangu képviselői a városi lakosságnak, vének és ifjak, nők és férfiak. Ott voltak tiszteletet igénylő rendben, nagyérdemű főpásztoruk vezérlete alatt a helybeli protestáns egyház lelkészei, a világi tisztos előljárók s azok között a haza szolgálatában megöszült öreg puritánus, Palóczy László. Az érkezők száma folyvást szaporodott, úgy, hogy a terem csakhamar mind az ajtószálig megtelt vala.

Lélekemelő volt végigtekinteni ez ünnepélyes közönség fölött. Mindenkit ugyanazon egy érzelem s gondolat hevítgetett, mindenki szíve szerint vágyott tanuja s részese lenni azon lelkesítő hódolatnak, melyet e pillanat-

ban a miskolczi bájos halmok serdülő muzsái, a nemzetiség s irodalom eszméi iránt tanusítanak. Nemcsak azért örült a jobb kebel, hogy az egész nemzetet fölviillanyozott lelkesedés harsány hangja e kis körben is viszhangozék: hanem főleg azért, hogy a fiatal szívek ezen áldozatában szépen fakadó sarját szemlélheté a jövődönnek. Gyöngé sasokat láta, melyek röpülni tanulnak: hamar fárad erőtlen szárnyuk, vissza vissza esnek a lég magas hullámiból, de legalább megtanulják érezni s érteni, hogy utjok nem a föld sötét pora, hanem a fényes nap felé vágyon.

Hosszu zaj után hallgatag csend áll be. Még csak azon számos vendégek távoli nesze volt hallható, kik a zsufolásig megnépesült terembe már be nem férhetvén, a kültornáczon várták a történendőket.

Azonnal rázendült az iskolai öszhangzatos éneklőkar ajkán Kölesey Hymnusa. Lelkesülten s lelkesítve zengék az ifjak eszívhez szóló költemény könyörgő szavait, melyek a pillanat benyomása alatt, sokszoros hatást gyakorlának a hallgatók lelkére. Avagy mi is lehetett volna az ünnep céljával, értelmével s jelentékenységgel megegyezőbb, mint forrón kérő fölsohajtás ahhoz, ki az emberiség sorsát beláthatlan böles végzései szerint úgy intézi, hogy sűrű akadályok s nyomasztó szenvedések között is bizton vezérel bennünket a kétségtelen tökély felé! mi lehetett volna illendőbb a magyar irodalom és nemzetiség oltárin elhamvadt élet dicsőítő emlegetésekor, mint esdve kérni a magyarok Istenét:

Isten! áldd meg a magyart

Jó kedvvel, bőséggel;

Nyujts feléje védő kart,
 Ha küzd ellenséggel.
 Balsors a kit régen tép,
 Hozz rá víg esztendőt;
 Megbünhődte már e nép
 A multat s jövőndöt!

A közönség csöndes komolysággal fogadta a Hymnus elzengett verseit. Nem éljenzett, nem zajongott, hanem, mint ki mélyen meg van ihletődve, szíve belsejébe rejté megáradt érzelmeit. De a szemekben kigyuladt tűz eléggé beszélt; de az arczokon előmlő meghatottság eléggé tanusítá, hogy a hallgatólag csend nem az érzelmek hiányából ered.

Az ének elzendült hangjai után Pásztor Dániel igazgató tanár lépe föl a szónoki székre, hogy a közönség és tanuló ifjuság előtt rövid, de élénk vonásokból s szinekből

egybe alkotott képben mutassa föl ez ünnep
célját, jelentékenységet s különösen Kazin-
czy Ferencz eredménydús pályafutását. Fe-
szült figyelemmel csügge ajkán a hallgatóság
s ő tiszta, érthető hangon és szónoki készség-
gel im e beszédet mondotta:

„Miért gyültünk össze e helyen, a tu-
domány és művészet e fölszentelt hajlékában?
Mi varázs-ihletettség lobogtatja sziveinkben a
kegyelet olthatlan lángját? Mi szellemi erő s
erkölcsi nagyság vonz, indit és köt le, hogy
hálaáldozatot tegyünk, a hazafiui tartozás
legszentebb áldozatát? — — — Oh! e nap
nemzeti nyelvünk s irodalmunk emlékezetes
öröm-ünnep-napja! Im a nemzet, mely oly
régóta a hidegség zsibbasztó álmát aluvá,
mintegy varázs-ütésre fölébredt, s egy látat-
lan, de most is munkás magas szellemnek tit-

kos és magyarázhatlan hatásától öztönöztetve, hódolatra buzdul, hogy megtisztelje emlékét azon férfiunak, kire az élők közzül azok, kik közelebbről és személyeser ismerték, azon számtalanok, kik felőle a hír szárnyain hallottak valamit, vagy műveiből alakítanak róla maguknak eszményképet, egyiránt szeretet és tisztelet egybeolvadt érzelmeivel emlékeznek. Oh e nevezetes napon tehetnék-e többet, habár az emberi ékes-szólás minden hatalmát zengedeztetnék is ajkaim, vagy habár az angyalok nyelvén szólanék is, tehetnék-e többet és hangzanék-e ezer szó és név varázserejűbb hatással, mintha kimondom: e nevezetes nap **Kazinczy Ferencz**nek, a nemzeti nyelv és irodalom kőszorus bajnokának évszázados születési emlékűnepe s egyszersmind örömjűnepe a nemzeti bűnös mulasztás helyreho-

sának, örömnöve az önmagávali kiengesztelődésnek.

„Nem ezé a diesöült férfiu életrajzát tüzetesen előadni. Ő bizonyára, mint egyike azon férfiaknak, kik megérdemelték, hogy az utókor emlékezetöket tisztelje, megtalálándja saját életirásának Plutarchját; csupán néhány vonásokat szándékom közölni életéből, hogy azoknak összevetésében egy képet állithassak a tanintézet növendékei elé, mely keblökben, miként a marathoni győző emlékszobra az ifjú Themisztoklesében, nemes lángot ébreszsen, munkás és tevékeny erőt fejtsen ki, mely egykor a hazafiui működés terén, a hazza, nemzeti nyelv s irodalom iránt legtisztább buzgalom, törekvés és tettekben nyilatkozzék.

„A férfiu, kinek képét akarom rajzolni, született 1759-ik év October 27-én Bihar me-

gye Érsemlyén helységében nagy szülői házában. Itt renge bölcseje, itt virasztott fölötté a szülői édes gondoskodás, melynek ápoló szerelme nyolcz éven keresztül melengeté s fejleszté a gyöngé kebelben rejlő nemes tehetségeket, készségeket és érzelmeket. Nyolcz év eltöltével a szülői karok ölelék keblökre újra gyermeköket s e körben kezdének lángra gyuladni lelkében az ismeret és tudás vágyai. Itt ébredt föl keblében azon érzet, mely a haza és nemzetiség szent szeretetére magasult, azon lelkesültség, mely szüntelen tettek után égett, azon nemes indulat mely egész életén keresztül, örömben s fájdalomban rokonérzelemmé olvadt.

És e lángra gyult vágy és nemes ösztön, a szülői körből lett távoztával sem aludt el, sőt mindig magasbra emelkedett, mindig újabb

táplálék után sovárgott, s azt mi oly hön dobogtatá keblét, mi fogékony elméjének, minden szép és fenséges után ábrándozó lelkének élvezet és kielégítést ígért, munkás méhként keresé föl, hogy gazdagítva szellemkincseit, egykor azokat áldozatul vihesse imádott hazája oltárára.

„Mert az ismeretet szomjuzó lélek természetében fekszik, hogy nem nyugszik, sőt örök mozgásban van, tervez, munkál és alkot s feladatul tüzi, hogy a világ és emberekkel érintkezésbe jövén, megtanulhassa az életet valódiilag ismerni s a tapasztalat gazdag bányájából kibuvárkodhassa az életrevalóságot, melyben már a kifejlett és öszpontosított szellemi erők ne saját magára az egyénre befele munkáljanak, hanem kifelé az életre haszanak, az emberiség, haza és vallásra irá-

nyozva mutassák ki munkásságukat. Azonban az ismeretre törő lélek fejlődésének e titokszerű folyama s a lángra gyult vágyak emelkedésének menete, változatosan tűnik föl az ember életében s míg némelyekben lassu léptekkel halad elő s csak nagynehezen emeli őket azon fokra, hol saját erejüket megtagadva, az életre hathatnak s magok elé terveket s határozott pályát tűzhetnek: addig mások már ifju korokban tisztában vannak önmagukkal s az élettel: ezélt tűznek ki magok elé s a pályán, melyre sorsuk istene vezérlé, gazdag s eredménydús tetteket hoznak létre.

„Ki alkotójától a fejlődés e könnyü menetét nyeré, sokszoros áldást nyert örökölni; mert a benne rejlő tulajdonok és tehetségek, ideje ifjkorán kifejlödvén, mind maga, mind társai, sőt az egész emberi nemre anyagi és erkölcsi jólétet áraszt és eszközöl.

„E kevesek közzül való vólt Kazinezy, ki alig 16 éves korában már a tudományosság nagy tárháza gyarapítására, munkás szelleme termékeivel járult s szakadatlanul gyűjtögeté az idetartozó kalászkodat. Alig veve bucsút az előtte kedves tanintézetektől, alig forgozódkék Themis oltára körül, már 1787-ik év Nov. 11-én oly pályatér nyílt számára, melyen lelke szent szeretettel csüggött s a nevelés és oktatás-ügy magasztos érdekeit avatott kezekkel intézheté. —

„Azonban 1790-ik évben, a korát haladott nagy szellemű uralkodó halálával, megváltozván az új jogi állapot, leszorítottatott a térről, melyet, bár hű odaadással munkálkodék, de inkább mások ohajtának neki s a közügynek, mint ő magának.

„Ily vonásokban tűnik föl előttünk a

dicsőült irodalom-bajnok, munkássága első stádiumán. — Azonban itt nem állapodék meg.

„Jól tudta, hogy az egyes elszaggatott erők, bár nagy következményeket szüljenek is, nem elegendők egy nemzet szellemi és anyagi jólétének megalapítása s szilárdítására; közös, egygyéforrt erő teremtet, szül maradandót, mely úgy az egyesek, mint az egészre áldást hozand. Tudta, hogy a valódi miveltségnek, az erkölcsi és állami józan előhaladás akadályainak elhárítása körül, élő részvét, együtt munkálás által versenyezni a valódi becsület és dicsőség pályáján, hazafiui legszebb kötelesség. Lelke előtt lebegtek, hogy nincs jótékonyabb forrás, melyből állományra, honra több üdv, boldogság áradoznék, mint a bölcs, el nem ferditett szabad

gondolkozásu férfiakból álló egyesület. Mert álló tő e nélkül az emberiség, mely önmagában megbüszhődik; nem léphet előre, egyes érdekek vonják sáncaikba az egyedekeket, különböző irányban működnek, kebel, lélek vallási osztály, ajak és nembeli különbség áll elő, mely előbb-utóbb meghozza fanyar gyümölcseit; ellenben általa az elszaggatott részek egygyé forrnak, kebel, lélek, tehetség egy célra törekszenek s mint test és lélek egygyé olvadnak.

„Ily gondolkodás s ihlettség lelkesíté Kazinczyt s ennek eredménye lőn azon egyesület, melyet rokon-szellemű társai Baróti és Bacsányival alkottak s a magyar irodalmat egy új folyó irattal, a Magyar Muzéummal gazdagíták. Majd az érdekek tárgultával társaitól elszakadva, maga szerkeszté

az Orpheust, mely szinte, miként amaz, nyolcz kötetben jelent meg. Az erők összevonása, az egyesület e két közlönye nem maradhatott jótékony hatás nélkül. Mert válhatlan tulajdona a nemesebb kebelnek, hogy a kiket előképekül választ, azokon nemesak hódoló tisztelettel szeret függeni, hanem fölébred lelkében a vágy s örökké izgatja a megkedvelt példányok után törekedni. A történet méltán örökíté e nemes törekvést, méltán illesztjük mi is e vonást a tapasztalt, szellemű ember, tudós és kitűnő író életképéhez s munkássága e második stádiumán méltán tüntethetjük ki, mint a nemzeti művelődés és tudomány szövetnek-tartóját.

„Ah! de e képre, melynek vonásait rajzolom előttökbe, a fény és hatás közepett,
1794. Dec. 14-én sötét, komor boru vonult.

A férfit, kinek tiszta kebelében a haza szent szeretete, mint oltáron égő tűz, lángolni soha meg nem szűnt, üldözés tárgya lőn s mármár fölépítve számára a vérpad, melynek hét évi hosszú szenvedés lőn váltságdíja.

„A vértanu szenvedéseit övéi körében nyugalom s boldogság váltá föl, melynek fűszerezője lett az 1804-iki és 1809-iki közügyekben való részvét s azon gyönyörölgézet, melyet számára a haza s testvérhon páratlan fogadása nyújtott. Csak később vegyült élet-poharába öröm, melyet a kebléről leszaggatott kedvesek vesztese mellett, a családi érdekek csöpögtettek belé. De hagyjuk, miként a szenvedő irá, hagyjuk, a mi lelkünket elkeseredéssel tölti el!

„Lássuk dicsőültünk képét azon téren, melyen nemzeti irodalmunk vezérlő csillaga lett.

„Minden nemzet életerejé nyelvében s hiven őrzött nemzetiségében gyökerezik. E válhatlan testvéridom okozatai a valódi nagyság, erő és hatalom művei. Vedd el e szülő és tenyésztő okot, rabold el a nemzet e szent tulajdonát s elraboltad életét, megástad gyászos sírját. Ápold, fejleszd: erős támaszt adsz kezébe, melylyel az élet és boldogság forrásához jutandsz. Mert nyelv és nemzetiség szorosan összefügg a nemzeti lét és fenmaradással. Ezek szolgálatják a testi és szellemi boldogulás eszközeit. Vajha elmondhatnók, hogy nemzetünk is mindig hiven őrzé nyelvét s nemzetiségét! De fájdalom! volt idő, midőn nyelvünk is, — mely egykor dicsőségben ragyogott a fejedelmek udvaraiban, bájosan zengett a bajnok ajkain, a költők énekeiben s a vallás embereinek vigasztaló szavaiban, — árván tengődött s meztelen bujdokolva, alig

talált befogadókra. Volt idő, midőn nem durva erőszak vete závárt az ajkakra, hogy az ősöktől öröklött e báj-zengzetű hang elnémuljon: hanem bűnös önmegfeledkezés, hideg visszavonulás ejté rabul a nemzetet idegen népek nyelve hatalmának. Volt idő, midőn nyelvével együtt erkölce, szokása idegenbe olvadt; tisztasága, eredetisége megzavartatott, idegen miveltség szivárgott be, a magyar le-szorított s az irodalom bajnokai, a jobb tehetségek, félre vonulva, a kevés buzditók szavai pusztában hangzottak el. Oh e kor néma, betűtlen szoborként áll egy dicsőbb kor sirja fölött!

„E nemzeti gyász és boru csak a XVIII. század második felében kezd oszlani, ébredésnek indulván nyelv és irodalom. A részvétlenség önmegfeledkezés és hidegség jég

boritéka ekkor kezdett olvadni s részvét me-
legévé változni. Döntő befolyást tőnek erre
irodalmunk uj korszakának alkotói: Besse-
nyei, Báróczy és Barcsay, kiknek pél-
dái bent a hazában bizgó apostolokat tá-
masztának, kik szóval, tettel buzditának az
anyanyelv felkarolása s művelésére. Még dön-
tőbb befolyással volt ama politikai rázkódás,
melyet II-ik József uralkodó lángesze idé-
zett elő s melyre, mint egy varázs-vessző-
ütésre fölébredt a nemzet s mindent elkövetett,
hogy annak legfőbb palladiumát, a nyelvet
megóvják, erősítsék és műveljék. Mint mikor
a kikelet megjő tündér-bájaival, az egész ter-
mészet uj életre kél és megelevenül: akkint
élénkült meg egyszerre az irodalom. Egyik
folyóirat a másikat érte, sűrűn léptek fel az
írók, tüzzel és lelkesedéssel fogták fel az
ügyet s megveték vagy legalább előkészítet-

ték alapját a nemzeti nyelv és irodalom későbbi fejlődése s virágzásának.

„Minthogy pedig ott, hol mozgás van életnek kell lennie s az élet szükségesképpen magában hordja a tökéletesülés magvát; az irodalom új létre ébredésével magának a nyelvnek is tökéletesítenie kelle, annyival inkább, mivel ezt maga a fejlődés fogalma hozza magával. Mert még ott is, hol a műveltség eszközei semmi segédelmet nem nyújtanak a nyelv kifejtésére, egyes emberek, a keblökben rejlő nagy erővel, képesek azon társaságot, melyben élnek, a nyelv tökéletesítése által a műveltség bizonyos fokára emelni.

„Igy munkálkodtak hazai tudósaink közül is nyelvünk művelése s tökéletesítése körül azok, kiknek izlésök s képzelődésök, részint a

francia, részint a classica irodalom által már ki vala művelve. Azonban bár törekvésök után egyes meglepő jelei mutatkoznak is az újítási haladásnak, az irodalom nyelve általában véve nem volt elég finomság s miveltség által megkülönböztetve a közélet nyelvétől; nem volt irodalmilag megmutatva, hogy a nemzeti nyelv mily erő- és nemesség-, mily gazdagság- és különféleséggel bír bármely tárgy sajátos kifejezéséhez, bármely aesthetikai alakok hű előadásához, kötött vagy kötetlen beszédben egyiránt. —

„E nagyszerű munka végrehajtása Kazineczy Ferencz részére vala föntartva. E nemes fáradozásban látjuk őt, vezérszövétnet lobogtatva elől, számtalan, sötétséghez szokott szemek boszantására, töretlen utakon, gunytól, ellenséges nyilaktól üldöztetve. E

törekvés hatása általános lön, mit először is a külföld jelesebb műveinek fordítása által igyekezett előidézni; majd éles satyrái, Tövissek és virágok czimű eredeti műveivel. Azonban az ellene szórt gúny nyilai hatástalanul hullottak vissza; mert miután forditmányai s eredeti művei az olvasó közönség kezébe jutottak, barátai napról napra szaporodtak s a nyelvnek megkezdett új iránybani tökélyesítése mind tovább-tovább haladt. Új szavak, új kifejezések kaptak életre az irodalomban, melyek annak csak kellemeit nevelték; a költészet eddig szokatlan új idomokkal gazdagodott s be lön bizonyítva, hogy nemzeti nyelvünk minden tekintetben képes akár a mai, akár a hajdani classicus világ legmiveltebb nyelveivel versenyezni. —

„Igy alkotá Kazinczy, a Grátiák ava-

tottja, nyelvünk alkotmányát oly tündérré és széppé, így törekedett prózai fordításai s eredeti dolgozataival nyelvünket a mivelődés eszközévé tenni, — így örökité meg alkotó, rendező és javító szelleme nemzeti irodalmunkat. S ez volt hazafiúi lelkes munkálkodásának azon stádiuma, hol nemzeti irodalmunk fénylő és vezérlő csillaga lett.

„Ily munkálkodás és törekvés jutalmán, hogy hanyatló élete megszorodott csapásai közt teljesülve láthatá s érezheté szive leghőbb ohajtását: a Magyar Tudós Társaság fölállítását, melynek valamint létrehozása s szervezésében tevékeny részt vett, úgy munkás tagja lenni soha meg nem szünt, míg közhasznu életét a halál ki nem oltá. —

„Vajha az itt rajzolt kép mindig előttetek lebegne, nemes tanuló ifjak! Vajha az ő

nagy példája lelkekben a haza, nemzeti nyelv és irodalom iránti szeretet és lelkesülés ólthatlan lángját költené fel! Ekkor szeretve és áldva lenne a hon, megőrizve a nyelv és nemzetiség, fölvirágozva az irodalom. — Oh legyen egész élete éltetek tüköre: ekkor leend kedves, Isten és haza előtt, a dicsőült évszázados születése ünnepén bemutatott háláldozatotok! —“

Pásztor Dániel nagy figyelemmel hallgatott s köztetszés által kísért szónoklatát az éneklő kar új zengedezése váltotta föl.

Ezután a tanintézet 8-ik osztályából három ifju növendék, mintegy az öszves tanuló ifjuság képében, fölolvásás és szavalmánynyal járult az ünnepély érdekességének emeléséhez. Minden előadott darabot az ének-

lőkar egy-egy dala követett s így a mondott szó által kifejezett vagy felköltött érzelmek, öszhangzó ének szárnyain szálltak az ég felé. —

A nevezett tanulók elseje Lipcsey Pál, az ünnepélyhez alkalmazva s alakítva, azon Nemzeti hála czimű czikket olvasá föl, mely régebben Lévy József tollából eredt s melyet főlebb már egész terjedelmében közöltünk.

És hogy a tanintézet megemlékezése Kazinczy Ferenczre annál élénkebb legyen, igen illő és jellemzetes volt az ünnepelt költő művei közzül is fölvenni némelyeket az előadás részletei közzé. Hadd halljuk közvetlenül az ő nyelvét zengeni, midőn ajkainkon s sziveinkben nevét és emlékét hordozzuk; hadd lássuk minél közvetlenebbül az ő szel-

lemi arzképét, midőn annak dicsőítésére minnyáján oly buzgón törekszünk!

Zsutay János, a nevezett tanuló második, Kazinczy művei közzül választá szavalmányát, egyikét a legszebb daraboknak, mely bár nem eredeti, mert a nagyhirű érsek, Pyrker „Szenhajdan gyöngyeiből“ vétették, mind a mellett ragyogó példája annak, mennyire birt Kazinczy a nyelv hatalmával s mesteri keze mily igéző bájt önte el idegen tárgyakon is. — Im itt zengenek magok a szent hárfa hurjai: